

BBABAC - 5 – Bacheloroppgave med forskningsmetode

Samvær etter omsorgsovertakelse

Universitetet
i Stavanger

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Bachelor i barnevern

UIS/mai 2022

Kandidatnummer: 5216

Antall ord: 12171

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning.....	3
1.1 Bakgrunn for valg av tema	3
1.2 Presentasjon av problemstilling	4
1.3 Avgrensning	4
1.4 Tidligere forskning på temaet.....	5
1.5 Formål med oppgaven	6
1.6 Begrepsavklaring	7
1.6.1 Fosterhjem	7
1.6.2 Omsorgsovertakelse	7
1.6.3 Samvær.....	8
1.6.4 Biologisk prinsipp	8
1.6.5 Utviklingsstøttende prinsipp	9
1.6.6 Barnets beste	9
1.6.7 Tilknytning	10
1.6.8 Lojalitet	10
2.0 Faglig kunnskap/teoretisk rammeverk.....	12
2.1 Tilknytningsteori	12
2.1.1 Indre arbeidsmodeller.....	12
2.2 Antonovskys teori om Salutogenese	13
2.3 Behovsretningen og relasjonsretningen.....	15
3.0 Metode	16
3.1 Valg av metode.....	16
3.2 Datainnsamling.....	17
3.3 Valg av artikler	18
3.4 Tabell som analyse	20
3.5 Presentasjon av artiklene	21
3.6 Studiens troverdighet.....	22
3.7 Begrensninger i artiklene.....	23

4.0 Funn og diskusjon	24
4.1 Tilknytning og biologisk tilhørighet	24
4.2 Lojalitet	25
4.3 Samværets påvirkning på barnet	27
4.3.1 <i>Samvær som en belastning</i>	27
4.3.2 <i>Mangel på regulering i samværet</i>	28
4.3.3 <i>Manglende kunnskap</i>	29
5.0 Avslutning	32
Litteraturliste	34

1.0 Innledning

Jeg har lenge hatt en interesse for fosterbarn og deres livssituasjon. Gjennom barnevernsstudiene har denne interessen økt. Jeg har opplevd at jeg har liten kunnskap rundt fosterbarn og samvær, og ønsker derfor å utforskere dette dypere.

I Norge bor ca. 1 av 100 barn i fosterhjem. Ifølge Statistisk Sentralbyrå bodde 8921 barn i alderen 0-17 år i fosterhjem i 2020 (SSB, 2020).

Det å flytte inn i fosterhjem kan oppleves som en overveldende situasjon for flere barn. Situasjonen kan være utfordrende og belastende. De fleste barn flytter inn i fosterhjem utenfor slekt og nettverk (Bufdir, 2020). Dette setter barna i en situasjon der de skal bli kjent med nye mennesker, bygge relasjoner, og tilpasse seg nye endringer. Samtidig skal barnet i de fleste situasjoner opprettholde kontakt med sine biologiske foreldre gjennom samvær.

Utgangspunktet er at barn og foreldre har rett på samvær med hverandre etter en omsorgsovertakelse, ihht Lov om barneverntjenester § 4-19 (barnevernloven, 1992, § 4-19) og FNs Barnekonvensjon artikkel 9. Samvær kan være en arena for påvirkninger, både positive og negative. Hvordan samværet mellom barn og foreldre påvirker barnet, vil variere i hver enkelt situasjon. Barnets opplevelse av samvær vil være unik, da alle barn er ulike. Noen barn opplever samvær med biologiske foreldre som utviklingshemmende fremfor utviklingsfremmende (Haugli & Havik, 2010, s. 64). Til tross for at barn kan få utbytte av å kjenne til sitt biologiske opphav, må det tas hensyn til de belastningene samvær kan føre til. Barnets relasjoner til omsorgsgivere kan påvirke samværene (Hagen & Rønbeck, 2011, s. 499).

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg har gjennom mitt studieløp opplevd at det er blitt lagt lite vekt på samværets betydning på barn og unge. Spesielt utfordringer rundt samvær opplever jeg at har blitt mindre belyst. Jeg vil derfor rette min bacheloroppgave rundt dette temaet, for å undersøke og lære mer. Jeg ønsker å finne ut hva som finnes i litteraturen på dette området. Ved å løfte frem utfordringer knyttet til samvær, er det ikke med hensikt å danne et bilde av samvær som noe problematisk. Det er å gå i dybden på hvilke problemer og utfordringer som kan oppstå. Samt utvide bilde av samvær og gyldigheten når samvær etter omsorgsovertakelse.

Alle barn er ulike, og det finnes ikke en fasit på hva som er det beste for alle barn. Dette må vurderes individuelt. Ved å utforske de utfordrende sidene rundt samvær kan det bidra til en større forståelse, og vise hvilke mulige endringer som kan gjøres. Mye av grunnen til at jeg kom inn på dette temaet til min bacheloroppgave var fordi jeg selv har erfaring med å være i en familie som er fosterhjem. Gjennom mine erfaringer har jeg sitt hvordan samvær kan være en arena for atferdsendring hos barnet. Denne endret atferden er blant annet at hun er hyperaktiv, mer sensitiv enn ellers, stresset og frustrert over små ting. Jeg har opplevd at samvær kan skape en ubalanse i barnets liv, som til ellers er blitt ganske stabilt etter å ha flyttet i fosterhjem. Barnet blir gjerne påminnet på uheldige situasjoner fra da de bodde hos de biologiske foreldrene. Samværet resulterer ofte i at barnet trenger tid på å hente seg inn igjen og komme tilbake til rutiner.

1.2 Presentasjon av problemstilling

Med utgangspunkt i fosterhjem og samvær som tema har jeg valgt ut følgende problemstilling;

«Hva slags utfordringer knyttet til samvær mellom barn og foreldre belyses i forskningslitteraturen?»

I oppgaven vil jeg ta for meg hvilke utfordringer som kan oppstå knyttet til samvær mellom fosterbarn og biologiske foreldre. Jeg vil belyse dette gjennom en litteraturstudie, underbygget av faglig teori.

1.3 Avgrensning

Det er nødvendig med noen avgrensninger i oppgaven for at den ikke skal bli for stor og omfattende, samt for å best mulig kunne svare på problemstillingen min. Som en begrensning i oppgaven vil jeg ikke ta for meg saksbehandling og prosessen som førte til plassering i fosterhjem. Jeg tar utgangspunkt i barn som er forventet å bli værende i fosterhjemmet over lengre tid. Barna jeg setter søkelys på er barn som har bodd hos sine biologiske foreldre før de ble flyttet i fosterhjem, og har en tilknytning til dem.

Samvær blir i stor grad belyst fra voksne som ikke har vokst opp i fosterhjem (Skoglund, Thørnblad, 2021, s. 216). Med baktanke i dette ønsker jeg i utgangspunktet å belyse samvær basert på barns synpunkter, men det var ikke enkelt finne forskning om dette perspektivet. Jeg

vil komme tilbake til hvordan jeg opplevde å finne forskning til min oppgave. Når jeg velger å belyse samværet fra et barns perspektiv er det viktig å huske på at informasjonen fra barn kan i stor grad være annerledes enn hva for eksempel fosterforeldre eller saksbehandlers perspektiv ville vært. Barn har ofte en stor lojalitet og tilknytning som kan påvirke hvordan de ser på samværet, og kan beskrive samvær mer positivt enn hva det kanskje egentlig er (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 136).

1.4 Tidligere forskning på temaet

Forskningsfunn eller teoretiske modeller i seg selv vil ikke gi klare anvisninger for avgjørelser av samvær i en konkret sak. Men de kan gi oss kunnskap om forhold som har betydning for samvær og hvordan samvær fungerer (Haugli & Havik, 2010, s. 62).

Det er gjort lite forskning på inngrep om omsorgsovertakelse og hvilken effekt plassering har på barns fungering på både kort og lang sikt. Det er lite kunnskap rundt hva barn selv tenker om situasjonen og deres forståelse (Baugerud et al, 2008, s. 1). Til tross for at det er en utbredt enighet om at foreldresamvær er viktig for barn i fosterhjem, betyr det ikke at utfordringer ikke berøres i forskning. Forskningen har i stor grad belyst barns erfaringer og synspunkter på samvær basert på voksnes synspunkter, som betyr at mye av kunnskapen om samvær primært er basert på data fra voksne som ikke selv har vokst opp i fosterhjem (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 216).

Gunvor Andersen (1998) utførte en studie av barns egen oppfatning av sin familietilhørighet og deres syn på samvær med foreldre. Det ble oppdaget to grupper: en gruppe barn (som ble plassert som spedbarn) som hadde sterk tilknytning og tilhørighet til fosterforeldre selv om de hadde kontakt med deres biologiske foreldre, og en annen gruppe barn (som ble plassert i 5-10 års alder) som følte tilhørighet til både sin biologiske familie og fosterfamilie (Bunkholdt, 2017, s. 234-235). Studier fra Boyle (2017) har vist at kontakten med foreldre kan påvirke barnets tilknytning til nye omsorgspersoner. Kontakten med foreldre kan påvirke tilknytningen på en positiv måte ved at bekymring og skyldfølelse rundt flyttingen reduseres. Quinton et al (1997) fant i sin studie at kontakt kan bidra til at barn får informasjon om og et realistisk bilde av sine biologiske foreldre. Kontakt kan gjøre at barna i mindre grad føler seg avvist eller anklager seg selv for plasseringen fordi de bedre kan forstå hvorfor foreldrene ikke var i stand til å ta vare på dem. Samtidig fant også Boyle (2017) at foreldresamvær kan skape en emosjonell ustabilitet som skaper vansker for barnet til å utvikle gode relasjoner til fosterforeldrene. Flere barn

opplever foreldresamvær som en arena for lovnader og skuffelser, og andre opplever fortsatt omsorgssvikt.

Det kan derimot tyde på at det i nyere tid er blitt lagt mer vekt på samværets påvirkning på barn. Svensk forskning har rettet seg mot barn i fosterhjem. Forskningen har resultert i den svenske rapporten: «Umgänge ur barnens perspektiv» (Bergman & Sandahl, 2020). Rapporten tar utgangspunkt i barn i alderen 10-17 år sine meninger og erfaringer rundt foreldresamvær når de er boende i fosterhjem. Rapporten fant at flere barn opplevde samvær som negative ved at de var dårlig regulert, der de ønsket mindre eller ingen kontakt med de biologiske foreldrene sine. De negative opplevelsene gjorde at barna levde med følelser av sårbarhet, skuffelse, angst, depresjon, redsel og usikkerhet (Bergman & Sandahl, 2020, s. 51). Barna uttrykte at de ønsket at samværene var mer preget av medvirkning, informasjon, tilgang til støtte, planlegging, oppfølging og aktiviteter under samværene (Bergman & Sandahl, 2020, s. 53)

1.5 Formål med oppgaven

Formålet med oppgaven vil først og fremst være å bidra til å skape kunnskaper rundt hvilke utfordringer samvær mellom barn og foreldre kan skape. I fosterhjemsarbeid vil det være viktig å ha et helhetlig syn på samvær, som kan gjøre det enklere å legge til rette for hva som er til det beste for barnet. Ett av oppgavens mål vil være å belyse hvordan samværets utfordringer kan påvirke barnet i fosterhjem, og deretter bidra til å se hvilke beslutninger som bør tas i henhold til samvær. Det er viktig for barnevernspedagoger å ha innsikt i hvilke mulige utfordringer samvær kan medføre, for å gi riktig tilrettelegging og regulering.

Hensikten er å skape forståelse og innsikt om temaet. Som jeg har nevnt tidligere, har jeg erfart at barnevernspedagogutdanningen i mindre grad vektlegger utfordringer ved samvær. Det er med bakgrunn med dette at jeg ønsker å gå i dybden på hvilke utfordringer som kan oppstå rundt foreldresamvær.

Jeg ønsker ikke med oppgaven å påstå at samvær er utfordrende for alle barn og foreldre, men rette fokuset mot de sidene av samværet som ikke har blitt belyst like mye. Dette for å skape et større bilde av hvilke utfordringer samvær kan skape (Pettersen, 2016).

1.6 Begrepsavklaring

Under vil relevante begreper bli redegjort og forklart. Begrepene vil bli brukt gjennomgående i oppgaven, og som er viktige for at leseren skal ha en forståelse for begrepskonteksten i oppgaven.

1.6.1 Fosterhjem

Fosterhjem blir definert i barnevernloven § 4-22 første ledd (barnevernloven, 1992, § 4-22)

- a) private fosterhjem som tar imot barn til oppfostring på grunnlag av barneverntjenestens beslutning om hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4, eller i samband med omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-12 eller § 4-8 annet og tredje ledd.
- b) private hjem som skal godkjennes i henhold til § 4-7

Fosterhjem er en måte å organisere omsorg for barn på. Fosterhjem administreres av barnevernet, og tas i bruk når barn lever under betingelser som bryter med samfunnets standarder for god omsorg (Ulvik, 2003, s. 167, 168). En fosterfamilie vil ofte oppleve å befinne seg i et spenningsfelt mellom intimitet, profesjonalitet, det offentlige og det private. Det å bli fosterfamilie innebærer at de søker å utforme sin dagliglivspraksis slik at den rommer et barn i utvikling (Ulvik, 2003, s. 169).

1.6.2 Omsorgsovertakelse

Omsorgsovertakelse innebærer at barn flytter fra sine foreldre, og at den offentlige barnevernstjenesten overtar omsorgen for barnet. Da er det fosterforeldre eller institusjon som utøver den daglige omsorgen på vegne av barnevernstjenesten (Lindboe, 2012, s. 83).

For at en omsorgsovertakelse skal treffes må vilkårene i bvl. § 4-12 (barnevernloven, 1992, § 4-12) være oppfylt. I paragrafen er det fire vilkår, der minst et må være oppfylt om det skal skje en omsorgsovertakelse. Det er viktig å påpeke at bvl. § 4-12 er en KAN regel, som betyr at selv om vilkårene er oppfylt, kan fylkesnemnda bestemme at omsorgen ikke skal tas fra foreldre om dette er til barnets beste, jf bvl. § 4-1 (barnevernloven, 1992, § 4-1).

1.6.3 Samvær

Når det blir truffet vedtak om omsorgsovertakelse, skal fylkesnemnda fastsette hvor mye samvær det skal være mellom barn og biologiske foreldre. Barn og foreldre har rett på samvær med hverandre hvis ikke annet er bestemt, jf bvl. § 4-19 (barnevernloven, 1992, § 4-19). Formålet med samvær er å gi barn som er plassert under barnevernets omsorg kjennskap til deres biologiske foreldre (Haugli & Havik, 2010, s. 27). FNs barnekonvensjon artikkel 9 nr. 3 sier at barns om er atskilt fra sine foreldre har rett til å opprettholde personlig forbindelse og direkte kontakt med foreldrene regelmessig med mindre det er imot barnets beste (Haugli & Havik, 2010, s. 27).

Det bør være et mål at samværene justeres slik at de mest mulig av tiden støtter opp under barnets trivsel og utvikling. Samværene skal ikke påføre skade på barnets utvikling. Samværene bør justeres underveis når barnet blir eldre. Barna kan skape ny forståelse og kan reflektere på andre måter som kan påvirke deres behov for mer eller mindre samvær, eller behov for en annen organisering (Haugli & Havik, 2010, s. 20). Dette kan ses i for eksempel det longitudinelle prosjektet «Barn som plasseres utenfor hjemmet – risiko og utvikling» der nesten halvparten av barna som var plassert i 4-5 år, har hatt endringer i samværsordningen det siste året (Haugli & Havik, 2010, s. 20).

1.6.4 Biologisk prinsipp

I en barnevernsfaglig sammenheng knytter det biologiske prinsippet seg i utgangspunktet at barn skal vokse opp hos sine foreldre og at det offentliges ansvar er subsidiært. Kontakt mellom barn og foreldre skal opprettholdes hvis barnet ikke kan vokse opp hos sine foreldre (NOU 2016:16, s. 47).

Med bakgrunn i egenverdien i prinsippet prøver barnevernet å hjelpe familier med hjelpetiltak så langt som mulig før en omsorgsovertakelse skjer (Bunkholdt, 2017, s. 44). Det biologiske prinsipp kommer til uttrykk i samværsordninger etter omsorgsovertakelse og når det vurderes tilbakeføring fra fosterhjem til opprinnelseshjem (Bunkholdt, 2017, s. 45). I noen saker kan ønsket om å holde familien samlet føre til at det blir prøvd for mange hjelpetiltak i en lengre periode, som påvirker barnets behov for en trygg oppvekst. Da vil det biologiske prinsippet overstyre andre vurderingstemaer som angår barnet og deres behov (Bunkholdt, 2017, s. 45). Det biologiske prinsippet er ikke uten grenser. I vurderingen av iverksettelse av tiltak, skal det etter barnevernloven (1992) § 4-1 legges avgjørende vekt på hva som er barnets beste. Det

biologiske prinsipper får bare betydning ved skjønnsutøvelsen i den forstand at det er til barnets beste (NOU 2016:16, s. 47)

1.6.5 Utviklingsstøttende prinsipper

I 2011 opprettet regjeringen Raundalenutvalget for å utrede spørsmålet knyttet til bruk av det biologiske prinsippet i barnevernet. Utvalget anbefalte at tilknytningskvalitet skulle være grunnleggende i vurderingene tatt i barnevernet. Dette var basert på forskning i utviklingspsykologien som viste at tidlig relasjonsbygging er helt grunnleggende for barns vekst og utvikling. Utviklingsstøttende tilknytningsprinsipper ble foreslått og skulle innebære at tilknytningskvalitet skulle tillegges større vekt i beslutningsprosesser om bosted, samvær og tilbakeføring i barnevernssaker. Raundalenutvalget mente prinsippet måtte ha forrang i forhold til det biologiske prinsippet i saker der samspillet, tilknytnings- og relasjonskvalitet er skadelig for barnet (NOU 2016:16, s. 49).

Det utviklingsstøttende prinsippet handler om at barn som lever under omsorgssvikt hos sine foreldre og/eller ikke får tilstrekkelig utviklingsstøtte skal sikres dette. For sikre dette kan det blant annet innebære en nødvendighet om å bryte eller svekke det biologiske båndet mellom barn og foreldre. Utviklingsstøtte betyr at omsorgsgiver gjennom oppveksten til barnet engasjerer seg positivt i og med barnet ved å se dem, forstå hva barnet gir signaler om at det trenger, og svarer på slik måte at barnet føler seg sett, forstått og ivaretatt. Et slikt engasjement skaper fra starten av en trygg tilknytning, som gir barnet signaler om at det blir respektert og ivaretatt på deres utviklingsmessige forutsetninger. Hvis det oppstår mangler eller utilstrekkelig utviklingsstøtte skal det utløse tiltak fra barnevernet (Bunkholdt, 2017, s. 46).

1.6.6 Barnets beste

Barnets beste finner man nedfelt i barnevernloven (1992) § 4-1 som lyder slik: «Ved anvendelse av bestemmelsene i dette kapitlet skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Herunder skal det legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen».

Barnets beste ligger til grunn i alle beslutninger som tas i barnevernet (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 32). Lovbestemmelsen i § 4-1 sier at det skal legges «avgjørende vekt» på å finne tiltak som er til beste for barnet. Det sies med dette at hensynet til barnets beste skal gå over andre hensyn, slik som hensyn til foreldre, fosterforeldre eller organisatoriske forhold (Haugli &

Havik, 2010, s. 82). Loven går ikke inn i dybden på hva som legges i barnets beste, så det må til enhver tid vurderes hva som er barnets beste i hver sak, også med bruk av skjønnsutøvelse (Haugli & Havik, 2010, s. 83).

1.6.7 Tilknytning

Tilknytning dreier seg om hvordan barn tidlig i utviklingen danner relasjoner og knytter følelser til andre mennesker (Tetzchner, 2012, s. 541). Barn tilknytter seg automatisk til sine omsorgsgivere når de vokser opp (Kvello, 2012, s. 117). Tilknytningen vil som regel skje selv om barnets omsorgsgiver har manglende kompetanse til å dekke barnets behov og/eller at barnet blir utsatt for omsorgssvikt. Hvis dette er tilfellet, kan kvaliteten på tilknytningen variere og være usikker, og hvis barnet separeres fra omsorgsgiver vil det som regel føre til emosjonelt stress og løsrivelse som kan føre til endret atferd (Maaskant et al, 2015, s. 380).

Med andre ord handler tilknytning om de emosjonelle båndene barn har til sine primære omsorgspersoner (Kvello, 2012, s.117). Tilknytningsatferd blir forklart som all type atferd som fører til at personen oppnår eller opprettholder nærhet til en annen person som de mener er bedre i stand til å beherske verden enn seg selv (Tetzchner, 2012, s. 541). En trygg tilknytning regnes som å ha grunnleggende tillit til seg selv og andre mennesker, mens en utrygg tilknytning gjør at man er utrygge på seg selv og andre mennesker (Kvello, 2012, s. 117).

1.6.8 Lojalitet

Barn er lojale mot sine foreldre. Lojaliteten er en del av den normale utviklingen av tilknytning. Lojalitet hos barn vises ofte ved at de har et overveiende positivt bilde av sine foreldre, der de vil vise dem hvor glade de er i dem, beskytte dem og gir dem omsorg (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 136). Hvis det er tilknytning til stede, vil også de fleste barn få emosjonell lojalitet til deres foreldre og investere i hvilke interesser og følelser de har (Maaskant et al, 2015, s. 381).

Mange barn i barnevernet har kompliserte lojalitetsbånd til sine foreldre, fordi oppveksten ofte var preget av å skjule det negative og trusler om straff om de overgikk grenser for lojalitet (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 137). Et barn som flytter inn i en ny familie, kan oppleve lojalitetskonflikter fordi å utvikle nær tilknytning til nye mennesker kan innebære å skulle dele sin lojalitet. Som uttrykk i lojalitet til foreldre kan fosterbarna lete etter feil i fosterhjemmet og sammenligne fosterforeldre med egne foreldre (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 267). Barn og

unge kan også ønske å beskytte sitt eget selvbilde og benekte at foreldre slår eller svikter dem, fordi det betyr at de selv er lite verdt og fortjener den behandlingen de får (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 137).

2.0 Faglig kunnskap/teoretisk rammeverk

I dette kapittelet vil jeg ta for meg teori som jeg mener er relevant og som kan hjelpe med å belyse problemstillingen min. Jeg velger å bruke to teorier som jeg mener er relevante til problemstillingen jeg har valgt, som kan være med på å lage en god diskusjon. Teoriene jeg har valgt er Bowlbys teori om indre arbeidsmodeller og Aron Antonovskys teori om salutogenese. Jeg velger også å ta med to ideologiske retninger som blir kalt for behovsretningen og relasjonsretningen, fordi jeg mener at de på en god måte kan være med på å styrke min diskusjon.

2.1 Tilknytningsteori

Tilknytningsteori er den dominerende teorien for å forstå tilknytning. Teorien gir et grunnlag for å forstå de utfordringer og problemer barn erfarer når de blir flyttet ut av foreldrehjemmet og inn i fosterhjem (Havik & Haugli, 2010, s. 68-69). Det var Bowlby som opprinnelig utviklet tilknytningsteorien. Utgangspunktet for hans teori var at spedbarn har en medfødt, biologisk styrt tendens til å søke nærhet til en omsorgsgiver når de føler seg utrygge, er stresset og trenger hjelp (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 63).

2.1.1 Indre arbeidsmodeller

Siden John Bowlbys studie om barn atskilt fra sine mødre, har emosjonell tilgjengelighet i omsorgen vært et tema som har fått stor oppmerksomhet i forskningen på barns utvikling. Blant annet har begrepet indre arbeidsmodeller blitt dannet. Bowlby utviklet indre arbeidsmodeller som en forklaring på hvordan omsorgsutøvelsen fra foreldre påvirker utviklingen til barnet (Haugli & Havik, 2018, s. 72).

Innholdet i den indre arbeidsmodellen går ut på kvaliteten ved tilknytningen, om hvor trygg eller utrygg omsorgsgiver fremstår ut ifra barnets erfaringer og hva erfaringene kan vente seg å se av nærhet, trygghet og responsen de får om de trenger hjelp (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 64). Små barn som regelmessig opplever at deres signaler og behov blir sett, forstått og ivaretatt, der omsorgsgiver mestrer å handle hensiktsmessig og organisert til tross for barnets negative følelser, vil danne seg forventinger om at resten av verden (relasjoner) også er slik. Små barn har ikke en bevisst forestilling om seg selv og sitt egenverd og kan ikke reflektere over det. Erfaringer setter derfor spor i selvbilde (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 56).

Tilknytninger er en stor del av de indre arbeidsmodellene (Kvello, 2012, s. 120). De første tilknytningsforholdene vil være viktige faktorer i dannelse av indre arbeidsmodeller. Dette fordi arbeidsmodellene dannes gjennom de første samspillene med familien, og kan sies å fungere som et filter og referanseramme for senere tolkninger av påvirkninger og inntrykk innenfor og utenfor familien (Evenshaug & Hallen, 2001, s. 179).

Mennesker søker bekreftelser på sine antakelser om seg selv i møte med andre, og her vil den indre arbeidsmodellen styre hvilke forventinger man blir møtt med, for eksempel ignorering eller bekreftelse (Haugli & Havik, 2010, s. 72). Ved god omsorg kan barnet erfare at de fortjener omsorg og omtanke, der de lærer å ha tillit til seg selv og til andre mennesker. Barn vil da få en arbeidsmodell som gjenspeiler atferden. De vil da nærme seg andre mennesker med trygghet om at de blir ivaretatt (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 64). Dårlig omsorg kan føre til at barnet tviler på seg selv og har liten tro på at andre bryr seg om dem, som kan vises i form av avvising eller klamring til andre som prøver å vise nærhet (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 64). Den indre arbeidsmodellen kan endres med erfaringer. Derimot viser det seg at når den indre arbeidsmodellen først er dannet, vil den påvirke erfaringene fordi minnet og oppmerksomheten allerede har fått sitt grunnlag (Evenshaug & Hallen, 2001, s. 179). Heldigvis viser flere studier på at de negative forventingene som indre arbeidsmodellen består av, kan endres til mer positive forventinger. For små barn avhenger en slik forandring at de får nye erfaringer med trygge mennesker i hverdagen (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 64). Eldre barn som er mer kognitivt utviklet, gjelder forandringene om å erkjenne tidligere dårlige tilknytninger, og bearbeide det (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 65).

2.2 Antonovskys teori om Salutogenese

Salutogenese er en modell laget av Aron Antonovsky. Han mente at man i psykologien og innenfor medisin var for opptatt av å se på det som skaper sykdom (patogenese), og begynte arbeide med hva som skapte sunnhet. Modellen tar utgangspunkt i nyere utviklingspsykologi, som har vist at det er av stor betydning hvordan barn og unge utvikler seg og fungerer. Modellen har som ønske å støtte barn og unges utvikling mot stadig økende kompetanse, slik at de mestrer utfordringer som oppstår i oppveksten. For å nå dette trenger barn og unge å få dekket sine behov i utviklingen og ha gode læringsmuligheter (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 54).

Ett av hovedpunktene til Antonovskys modell var en sterk opplevelse av sammenheng i tilværelsen, som er en ressurs som gjør at mennesker er i stand til å håndtere belastende

livshendelser bedre (Antonovsky, 2012, s. 38). Hvis en utfordring eller problem oppstår, vil graden av opplevd sammenheng eller mening henge sammen med:

- Hvordan man forstår problemet
- Ser muligheter for å løse problemet
- Tror at man selv kan bidra til å løse problemet

Opplevelsen av sammenheng og mening kan man få gjennom erfaringer i livet ved at man har god nok kompetanse til å løse ulike oppgaver og møte nye utfordringer (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 54). Med andre ord kan man kalle de tre punktene for begripelse, håndterbarhet og mening (Bunkholdt & Kvaran 2015, s. 55). Begripelighet handler om hvor sterk forståelse man har. Er forståelsen sterk, vil utfordringene være preget av forutsigbarhet (Antonovsky, 2012, s. 39). Håndterbarhet handler om muligheten og evnen til å påvirke egen situasjon og omgivelsene, ved bruk av ressursene man har (Antonovsky, 2012, s. 40). Det er viktig å hjelpe barn med å få en hensiktsmessig forståelse. Ved å skåne barn fra deltakelse kan man risikere at barnet utvikler uhensiktsmessige strategier for å håndtere den situasjonen de er en del av. Opplevelse av mening handler om å se problemer og utfordringer i en meningsfull sammenheng. Meningsfullhet er en viktig komponent fordi den gir den enkelte en opplevelse av at det er verdt å engasjere seg i de kravene hverdagen stiller (Ellingsen et al, 2014, s. 122).

Gjentatte positive erfaringer gir det som Antonovsky kaller for generaliserte motstandsressurser. I hverdagen betyr det en visshet om eller tro på egne krefter og muligheter til å klare ulike utfordringer (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 54-55). Har man gode generaliserte motstandsressurser, kan man klare se nye utfordringer som spennende og overkommelige. Mens med små motstandsressurser, vil samme oppgaver og utfordringer oppleves overveldende og utløse fortvilelse, sinne og/eller tanken om at det ikke går (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 55). Modellen kan brukes til å vurdere hvor godt utviklingsmiljøet til barnet er når det gjelder å få dekket deres behov, å få adekvate læringserfaringer og å utvikle sin kognitive kapasitet (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 54). Fosterbarn kan ha opplevd vanskelige oppvekstvilkår, som kan ha gjort dem dårlig stimulert til å utvikle kompetanse på ulike områder. Mestring handler ikke bare om å kunne løse alle slags problemer eller klare alle slags oppgaver. I løpet av oppveksten finnes det flere oppgaver som er viktig for alle barn å løse, for eksempel å knytte seg til andre, lære av erfaringer og lære seg regler for samspill med andre (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 55)

2.3 Behovsretningen og relasjonsretningen

Fra midten av 1970-tallet vokste det frem to ulike ideologiske retninger innenfor psykodynamisk forståelse. Retningene blir kalt for behovsretningen og relasjonsretningen. De inneholder to ulike synspunkter på hvordan samvær med foreldre kan styrke eller hemme barns utvikling etter at de er plassert i fosterhjem (Haugli & Havik, 2010, s. 47)

Behovsretningen tar utgangspunkt i Goldstein, Freud & Solnit (1979; 1983). Retningen vektlegger viktigheten av at omsorgspersoner skal ivareta barnets behov for å utvikle seg (Gerds-Andresen, 2020, s. 5), gjennom både psykiske og fysiske behov (Haugli & Havik, 2010, s. 46). Retningen hviler på en vurdering om at barnets interesser skal stå høyest, der barnets tilknytning til psykologiske foreldre er det viktigste fokuset (Tabu, 1984, s. 485). Psykologiske foreldre er ifølge Goldstein, Freud & Solnit en personer som kontinuerlig, på daglig basis gjennom samvær, samspill og gjensidighet, oppfyller barnets psykiske og fysiske behov. De psykologiske foreldrene trenger ikke være biologiske foreldre (Tabu, 1984, s. 485-486). Ved langvarige plasseringer i for eksempel fosterhjem, mener behovsretningen at barn har behov for å danne nye relasjoner til sine psykologiske foreldre (fosterforeldre). Der de mener at samvær med biologiske foreldre kan forstyrre relasjonen. En slik forstyrrelse mener behovsretningen kan hemme barnets utvikling (Gerds-Andresen, 2020, s. 129).

Relasjonsretningen vektlegger barnets identitet og hvor viktig barnets første relasjoner er for deres opplevelse av hvem de er (Haugli & Havik, 2010, s. 46). Retningen tar utgangspunkt i Mahler, Pine & Bergman (1975) som henviser til forskningsarbeidet til Fanshel og Shinn (1978) der de undersøkte 624 barn i 5 år som var atskilt fra sine biologiske foreldre (Fanshel & Shinn, 1980). I motsetning til behovsretningen mener relasjonsretningen at det alltid vil være biologiske foreldre som er barnets psykologiske foreldre uavhengig av kvaliteten på omsorgen foreldrenes gir (Gerds-Andreasen, 2020, s. 130), samt uavhengig av om barnets fysiske og psykiske behov har blitt ivaretatt eller ikke (Haugli & Havik, 2010, s. 47). Relasjonsretningen påstår at samvær alltid vil være utviklingsstøttende for barn som er plassert utenfor hjemmet. Grunnforståelsen i retningen er at uansett varighet av plasseringen, bør barna beholde relasjonen til sine biologiske foreldre, og bare da kan barna beholde en trygg opplevelse av «hvem de er» og kan deretter ta nytte av det nye omsorgsmiljøet. (Haugli & Havik, 2010, s. 47)

3.0 Metode

Metode er et redskap som brukes når vi skal undersøke noe. Metoden hjelper oss med å samle inn informasjon til det vi ønsker å undersøke (Dalland, 2017, s. 52). Det finnes ulike metoder å gå frem med, og man velger den metoden som man selv mener passer best for å belyse problemstillingen man stiller (Dalland, 2017, s. 54). Det imidlertid ikke alltid metoden klarer å fange opp det vi ønsker å undersøke. Da er det viktig å understreke usikkerhet ved metoden eller gjennomføringen so kan ha påvirket resultatet (Dalland, 2017, s. 54).

3.1 Valg av metode

Valg av metode varierer etter hva som passer best til å belyse problemstillingen man har (Dalland, 2020, s. 53). Det er vanlig å skille mellom kvalitativ, kvantitativ og litteraturstudie som metoder (Dalland, 2020, s. 54). Kvantitativ metode kan måles i tall, mengde- og størrelsesforhold. Kvalitative metoder fokuserer på å fange opp egenskaper og meninger i det som studeres, som ikke lar seg svare på ved tall og målinger (Reinecker & Jørgensen, 2013, s. 168).

Jeg har valgt å bruke litteraturstudie som metode i oppgaven min. Litteraturstudie innebærer søk, vurderinger og analyse av litteratur med systematisk tilnærming (Aveyard, 2019, s. 12-13). En av styrkene ved litteraturstudie er at man gjør et omfattende søk og tolkning av allerede eksisterende litteratur rundt et tema man er interessert i å finne ut mer om. Dette gjør at man bevisst kan søke etter data som er knyttet til valgt problemstilling (Aveyard, 2019, s. 12-13). Innenfor litteraturstudie er det viktig å se på litteraturen hver for seg og sammenlignet sammen for å få et helhetlig bilde og se sammenhenger (Aveyard, 2019, s. 13). Jeg velger litteraturstudie for å kunne gå dypere inn i hva jeg ønsker finne ut av i min problemstilling. Jeg mener at litteraturstudie kan gi meg best innblikk, og at jeg ville fått en annen tilnærming ved bruk av andre metoder. Ved bruk av intervju eller observasjon tror jeg at oppgaven ville fått et annet svar enn ved bruk av litteraturstudie. Retningslinjene for bacheloroppgave sier at man ikke skal intervju barn eller personer som har vært brukere i løpet av de siste fem årene, som gjør det vanskelig for meg å bruke dette som metode for å besvare min problemstilling.

3.2 Datainnsamling

Ved å gjøre rede for hvordan jeg har samlet inn data til undersøkelsen og hvilke eventuelle utfordringer som oppstod, kan det gi leseren mulighet til å vurdere påliteligheten av arbeidet mitt (Dalland, 2017, s. 55). Når man har bestemt seg for problemstilling og litteraturstudie som metode, må man starte en systematisk søkestrategi for å finne de mest relevante materialene som kan svarer på problemstillingen (Dalland, 2017, s. 53). Uten en grundig søkestrategi kan søket bli tilfeldig og uorganisert, og det kan være vanskelig å vite om man har funnet gode artikler relatert til temaet (Aveyard, 2019, s. 53). Det er viktig å beskrive fremgangsmåten så oppriktig så mulig, slik at leseren blir delaktig i hvordan utvalget er gjort. Det er også viktig med refleksjon rundt eget utvalg og hvordan de kan påvirke svarene man får (Dalland, 2017, s. 57).

Alle mine søke mine ble gjennomført i perioden 25. januar 2022 til 12. februar 2022 i databasen «oria». Søkene var etter vitenskapelige artikler fra fagfelleverderte tidsskift i norske fagbibliotek.

Inklusjons- og eksklusjonskriterier vil være en god strategi for litteratursøket for å få mer relaterte treff. Inklusjons- og eksklusjonskriterier kan for eksempel være utgivelsesår, språk og materialtype (Aveyard, 2019, s. 55-56). Søkene mine ga store treff, rundt 200 000 artikler. Dette gjorde at jeg måtte vurdere mine søkeord og vurdere hvorfor treffene ble store (Aveyard, 2019, s. 61). Det kan være lurt å endre søkeord og avgrense temaet/problemet for å få mindre treff (Reinecker & Jørgensen, 2013, s. 121). Retningslinjene for bachelorskriving sier at hovedregelen er at artiklene ikke skal være eldre enn 5 år. Jeg begynte å bevisst søke etter artikler som ikke var eldre enn dette, men fant lite relevante funn og utvidet derfor søkene mine til 2015 og oppover. Jeg mener at artikler fra 2015 til nå, vil være dagsaktuelle og derfor relevante å bruke i min forskning.

Jeg søkte først på norsk, og fant lite forskning på temaet mitt. Jeg utvidet søkene til engelske artikler. Ble gjort litt mer generelle søk i starten for å finne ut hva som var relevant søke på. Søkeord som ble brukt var «biologisk prinsipp», «samvær», «utfordringer i samvær», «contact with birth parents» og «foster children and visitations». Jeg opplevde det som vanskelig å vite hva å søke etter for å finne relevante artikler til problemstillingen min. Det var langt flere treff på engelsk enn på norsk. Det jeg satt igjen med etter mine søk, var at det fantes lite forskning om samvær på norsk. Jeg fikk inntrykk av det i hovedsak var forsket på hvordan samvær

fungerte ut ifra fosterforeldre, biologiske foreldre, eller juridiske synspunkt. Dette var også en stor grunn til at jeg opplevde søk etter artikler som utfordrende, da jeg ikke fant relevante artikler fra barns synspunkter. Jeg så at det har blitt brukt ulike metoder for å belyse temaet samvær, der spørreskjema var mye brukt, mens intervju var mindre brukt.

3.3 Valg av artikler

Under vil jeg vise til hvilke søkeord jeg har brukt for å finne frem til de ulike artiklene jeg har valgt å bruke i oppgaven. Jeg vil også begrunne hvorfor jeg har valgt de ulike artiklene.

- ◆ 1. «Samvær biologisk foreldre» som ga meg 33 treff, der jeg fant frem til artikkelen «Problemer med foreldresamvær i barnevernet – unge voksnes fortellinger» (Skoglund & Thørnblad, 2021).
- ◆ 2. «Samvær OG omsorgsovertakelse» som ga meg 35 treff, der jeg fant frem til artikkelen «Fastsettelse av samvær etter omsorgsovertakelse» (Gerds-Andresen, 2020).
- ◆ 3. “Child’s perspective on contact with biological parents in foster care” som ga meg et stort treff på 16 511, men der jeg fant artikkelen “The wellbeing of foster children and their relationship with foster parents and biological parents: a child’s perspective” (Maaskant, Rooji, Bos & Hermanns, 2015).

Som det vises fra punktene over, ga søk på norsk mindre treff enn søk på engelsk. Det var utfordrende å søke etter artikler på engelsk for nesten alle søkeord ga flere treff enn jeg ønsket. Jeg prøvde søke på flere måter, men treffene var store til tross for dette. Årsaken kan være at det finnes en del artikler som kan knyttes til det biologiske prinsippet og fosterbarn. Det var derimot ikke enkelt å snevre det til artikler direkte knyttet til min problemstilling. Den engelske artikkelen jeg har funnet frem til, viste store treff til tross for utprøving av flere søkeord.

Jeg hadde et utgangspunkt om å finne forskning sett ut ifra barns perspektiver. Det var ikke så enkelt, og det jeg satt igjen med var de tre artiklene jeg valgte ut. Det fantes mer forskning sett fra biologiske foreldre eller saksbehandlere i barnevernets synspunkter, men det var ikke denne retningen jeg ønsket å gå. Som jeg har nevnt tidligere så er mye av kunnskapen om barn i

fosterhjem basert på voksne som ikke har vokst opp i fosterhjem (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 216).

Den første artikkelen valgte jeg fordi den går mye innpå temaet mitt for oppgaven, som er å belyse utfordringer samvær kan føre til. Artikkelen viser til hvilke utfordringer unge voksne opplevde rundt samvær da de bodde i slektsfosterhjem. Jeg mener artikkelen vil bidra med viktig kunnskap om hvordan de unge voksne opplevde samvær da de var mindre, som er relevant til problemstillingen min.

Artikkel 2 belyser hvilke begrunnelser fylkesnemnda har for fastsettelse av samvær mellom barn og foreldre etter omsorgsovertakelse. Artikkelen har et juridisk perspektiv. Jeg valgte artikkelen fordi jeg mener begrunnelsene for samvær kan være med på å vise hvilke utfordringer som kan oppstå. Jeg mener også at artikkelen kan støtte opp under de andre artiklene mine, og være med på å skape en god diskusjon.

Artikkel 3 valgte jeg fordi den belyser hvordan barn selv opplever sitt forhold til sine fosterforeldre og biologiske foreldre. Artikkelen er eldre enn 5 år, men jeg valgte å bruke den fordi den underbygger de andre artiklene mine ved å belyse hvordan barnets forhold til fosterforeldre og biologiske foreldre kan påvirke samværet.

3.4 Tabell som analyse

Ved bruk av en oversiktstabell som setter artiklene opp mot hverandre og viser oversikt i hver tabell kan være nyttig. Oversiktstabell kan være en god måte å sortere funnene på, og å oppsummere alt i ett dokument slik at man kan få oversikt over likheter og ulikheter mellom artiklene. I denne tabellen kan forfatter, tittel, mål og hovedfunn med artiklene være gode overskrifter (Aveyard, 2019, s. 89). Jeg har valgt å ta med navn og år, tittel, formål med artikkelen, metode som er brukt, alder på barna i artiklene og sentrale temaer.

Navn og år	Tittel	Formål	Metode	Alder	Sentrale tema
Skoglund & Thørnblad, 2021	Problemer med foreldresamvær i barnevernet – unge voksnes fortellinger	Utforske unge voksnes opplevelse av å vokse opp i slektsfosterhjem, med fokus på deres samværsfortellinger og problemer de vektlegger rundt samværene.	Kvalitativ metode: Semistrukturerte intervju gjennomført i 2015.	19-26 år gamle på intervjudtidspunktet, men barn da de flyttet inn i fosterhjem. 15 var kvinner og 11 menn.	Lojalitet, biologisk tilhørighet, dårlig regulerte samvær og manglende forståelse av situasjonen fra barnas side.
Gerds-Andresen, 2020	Fastsettelse av samvær etter omsorgsovertakelse	Utforske hvilke begrunnelser fylkesnemnda gir for fastsettelse av samvær mellom barn og foreldre etter omsorgsovertakelse.	Kvalitativ metode: Datagrunnlag er fylkesnemndsvedtak nedlastet fra det offentlige registeret i Lovdata med dokumentanalyse som metodisk tilnærming	Nyfødt til 16 år. 57 jenter og 58 gutter	Behovsretningen og relasjonsretningen. Ro og etablering av tilknytning til nye omsorgsgivere. Barnets beste, kjennskap til biologisk opphav.
Maaskant, Rooji, Bos & Hermanns, 2015	The wellbeing of foster children and their relationship with foster parents and biological parents: a child's perspective	Undersøke barn som er langtidsplassert i fosterhjem sin tilknytning og lojalitet til sine fosterforeldre og biologiske foreldre. Og hvordan dette påvirker deres trivsel	Kvantitativ metode: bruk av skriftlig spørreskjema. 324 skjema ble sendt i posten, og fosterforeldre ble bedt om å gi skjemaet til barnet.	59 barn i alder 10 - 18 år	Lojalitet, tilknytning, velvære, trivsel og barnets beste.

3.5 Presentasjon av artiklene

Her vil jeg gi en kort presentasjon om hva artiklene handler om, og trekke frem det jeg mener er mest relevant for oppgaven min.

Artikkel 1: *Problemer med foreldresamvær i barnevernet – unge voksnes fortellinger* av Skoglund, J. & Thørnblad, R., (2021)

Artikkelen handler om 26 unge voksne som har tilbrakt store deler av oppveksten i slektsfosterhjem, der de i voksen alder (19-29 år) har blitt intervjuet. De forteller om sine erfaringer og opplevelser rundt foreldresamvær (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 212). Oppveksten til de fleste intervjuede beskrives som relativt stabil ved at de bodde i samme fosterhjem over lengre tid (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 116). Det ble spurt fritt om oppvekst, barndom, familie og familieliv i dag, følgende av åpne spørsmål rundt svarene (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 217). De intervjuede hadde til felles at de var plassert etter barnevernloven § 4-12 og var langtidsplassert (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 215). Flere hadde også til felles at plasseringen skyldtes hovedsakelig foreldrenes rusmisbruk, men noen var flyttet grunnet psykisk sykdom hos foreldrene eller manglede omsorgskompetanse (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 217). Konklusjonen etter denne studien er at samværene skulle fungert annerledes, blitt regulert mer hensiktsmessig og med annet og bedre innhold. Utfordringene som beskrives gjør at man stiller spørsmål om hvordan barn og unge kan og bør beskyttes, og hvilke tilfeller som gjør at samvær ikke bør finne sted (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 223).

Artikkel 2: *Fastsettelse av samvær etter omsorgsovertakelse*, Gerds-Andresen, T., (2020)

Artikkelen tar utgangspunkt i 91 fylkesnemdsvedtak fra 12 fylkesnemnder fra perioden 1. juli 2018 til 31. desember 2019. Vedtakene vedrører 115 barn i alder nyfødt til 16 år (Gerds-Andresen, 2020, s. 134). Den kvalitative studien baserer seg på tekstdata. Det er nedlastet fylkesnemdsvedtak fra det offentlige registeret Lovdata (lovdata.no), der det er blitt brukt dokumentanalyse som tilnærming i metode (Gerds-Andresen, 2020, s. 132). Artikkelen viser til begrunnelser som gis i fastsettelsen av samvær mellom barn og foreldre etter omsorgsovertakelse (Gerds-Andresen, 2020, s. 127). Varigheten av plasseringen har vist seg å utgjøre en forskjell i hvor mye samvær det skal være. Ved midlertidig omsorgsovertakelse legges det i større grad til rette for tilbakeføring gjennom opprettholdelse av hyppig og nær kontakt med biologiske foreldre, mens med langvarig omsorgsovertakelse er siktemål at barnet skal ha tilstrekkelig kunnskap om foreldre, men den daglige tilknytningen bør konsentreres om

fosterforeldre (Gerds-Andresen, 2020, s. 135). Konklusjonen i studien er at flere fylkesnemnder tenderer til behovsrettet teoretisk forankring som sier at barns tilknytning bør konsentreres om fosterforeldre og ikke biologiske foreldre dersom plasseringen forventes langvarig (Gerds-Andresen, 2020, s. 135). Vedtakene mangler også tilstrekkelig begrunnelse for å begrensnings samværene (Gerds-Andresen, 2020, s. 150).

Artikkel 3: *The wellbeing of foster children and their relationship with foster parents and biological parents: a child's perspective*, Maaskant, A. M., Rooji, F, B.V., Bos, M.W., & Hermanns, J, M.A., (2015)

Denne artikkelen studerte 59 barn mellom 10 og 18 år som var plassert i langvarig fosterhjem. Studien fokuserer på hvordan fosterbarn som er langtidsplassert i fosterhjem opplever deres forhold til fosterforeldre, biologiske foreldre og hvordan dette kan relateres til deres velvære (Maaskant et al., 2015, s. 379). Studien om tilknytning og lojalitet til fosterforeldre og biologiske foreldre, og om det er noen konkurranse mellom partene (Maaskant et al., 2015, s. 382). Ved hjelp av fosterhjemsinstanser ble 324 fosterbarn valgt ut for deltakelse og mottok spørreskjema. 64 av 324 barn fylte ut spørreskjema, men 59 barn ble valgt ut til studien (Maaskant et al., 2015, s. 383). Konklusjonen var i hovedsak at barna rapporterte positive følelser av lojalitet og tilknytning til begge foreldresett. Sammenlignet forholdet mellom fosterforeldre og biologiske foreldre, viste barna i studien sterkere tilknytning til fosterforeldrene sine (Maaskant et al., 2015, s. 388).

3.6 Studiens troverdighet

I hovedsak skal man forholde seg kritisk til alt material man velger å bruke i oppgaven. En hovedregel er at litteratur som er kvalifisert av vitenskapelige fagfeller, er mest troverdige. Materiale som er funnet i universitetsbibliotekene er nettopp kvalitetsvurdert av fagpersoner (Rienecker & Jørgensen, 2013, s. 126). Rienecker & Jørgensen (2013) sier at kildekritikken bør i hovedsak dreie seg om hvem som har utarbeidet materialet, hvorfor det er utarbeidet og om det finnes materiale som ikke er på nett, men andre steder (Rienecker & Jørgensen, 2013, s. 127).

Pålitelighet eller reliabiliteten er et kriterium i forskningen og handler om arbeidet er til å stole på (Dalland, 2017, s. 55). I min oppgave vil jeg si at jeg har ved bruk av inklusjons- og eksklusjonskriterier begrenset mine søk og funn. Artikkene mine har jeg funnet ved bruk av databasen Oria.no. Det var viktig for meg var at artikkene var tett knyttet opp til min

problemstilling. Det viser seg at det er lite forskning som belyser barns perspektiver på samvær ut fra mine søk. Søkene jeg gjennomførte har gitt meg tre gode artikler som belyser tematikken i min oppgave. Datamaterialet disse gir kan hjelpe meg å belyse og gi svar på min problemstilling. Artikkelen tar for seg teori og funn knyttet til fosterhjem og kontakt med biologiske foreldre. Ifølge retningslinjene for bacheloroppgaveskriving skulle artikkelen i hovedsak ikke være eldre enn 5 år. En av artikkelen mine var eldre enn 5 år, men jeg har likevel valgt å bruke den og mener den er tidsaktuell.

3.7 Begrensninger i artikkelen

Skoglund & Thørnblad (2021) sin artikkel handler om slektsfosterhjem, og ikke andre former for omsorgsplasseringer. I slektsfosterhjem vises det at det er hyppigere samvær sammenlignet med barn i andre fosterhjem. I artikkelen er også hovedårsak til plassering foreldres rusmisbruk, og andre med andre erfaringer vil kanskje ikke kjenne seg igjen i utfordringene som er beskrevet. Det er også viktig å påpeke at de unge voksne i artikkelen er født i 1986-1995, som påvirke hvordan samvær var regulert (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 225).

Gerds-Andresen (2020) sin artikkel handler om fylkesnemndas begrunnelser for samværsfastsettelse, og inneholder ikke beskrivelser av sårbare barn og familiers livssituasjon. Dette kan gjøre det vanskelig å forstå helheten i begrunnelsene (Gerds-Andresen, 2020, s. 133). Vedtakene i Lovdata er avgrenset, og viser ikke de faktiske forholdene. Innholdsanalysen vil ikke svare på hvilke påvirkningsforhold som ligger bak beslutningene i vedtakene (Gerds-Andresen, 2020, s. 134).

Artikkelen av Maaskant et al (2015) begrenses ved lav respons. Fosterbarn ble nådd til gjennom fosterforeldre, som kan ha påvirket tilgjengeligheten og validiteten. Barna rapporterte positiv relasjon til både fosterforeldre og biologiske foreldre. Dette kan gi et bilde av en skjevhet, fordi det ofte er ugunstige opplevelser i barnets liv før de flyttet som burde vist seg i resultatene. Det ble brukt forhåndsdefinerte skalaer i studien, som begrenser barneperspektivet og ikke gir barna mulighet til å definere svarene. Barna ble ikke direkte spurt om deres følelser rundt konflikter i lojalitet (Maaskant et al, 2015, s. 390-391).

4.0 Funn og diskusjon

Jeg har valgt å følge en tematisk struktur i dette kapittelet. Med utgangspunkt i utvalgte forskningsartikler vil jeg gå inn på følgende hovedfunn: tilknytning og biologisk tilhørighet, lojalitet, samvær som belastning, mangel på regulering i samvær og manglende kunnskap. Funnene vil bli drøftet opp mot litteratur for å finne svar på problemstillingen: hvilke utfordringer knyttet til samvær mellom barn og foreldre belyses i forskningslitteraturen?

4.1 Tilknytning og biologisk tilhørighet

Behovsretningen og relasjonsretningen viser til to ulike synspunkter på hvordan samvær med foreldre kan styrke barnets utvikling (Haugli & Havik, 2010, s. 47). Behovsretningen tar utgangspunkt i barnets tilknytning til psykologiske foreldre som kontinuerlig dekker barnas behov (Haugli & Havik, 2010, s. 46). Mens relasjonsretningen mener at det alltid vil være barnets biologiske foreldre som er deres psykologiske foreldre uavhengig av kvaliteten på omsorgen og om behov blir dekket eller ikke (Gerds-Andresen, 2020, s. 130). Vi kan knytte inn de to ulike synspunktene fra funn i de tre artiklene. Artikkel 2 viser i hovedsak til en behovsrettet forankring der barnets psykologiske foreldre (fosterforeldre) vektet som «viktigere» enn de biologiske foreldrene (Gerds-Andresen, 2020, s. 135). Hovedbegrunnelser fra fylkesnemnda ved innskrenking av samvær ved langvarig plassering er følgende: «Formålet med samværet er så å gi barnet en mer kognitiv/intellektuell forståelse av hvem som er de biologiske foreldrene, og ikke skape eller opprettholde en følelsesmessig tilknytning til foreldrene» (Gerds-Andresen, 2020, s. 135).

Artikkel 1 fant at flere av barna hadde et behov for å «høre til» og dette førte til at ønsket om samvær var større enn deres behov for beskyttelse (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 224). Behovet barna har til å høre til kan knyttes til synspunktene i relasjonsretningen som sier at barn har best av å ha kontakt med deres biologiske foreldre (Haugli & Havik, 2010, s. 47). Samtidig vil barn også være tilknyttet til sine foreldre, og automatisk ha en lojalitet til dem, som vises ved at de ønsker å se dem og ivareta foreldrenes interesser (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 136). Funnene i artikkel 1 kan stride imot funn i artikkel 2. Hovedsakling viser artikkel 2 til en behovsretning, noe som artikkel 1 ikke gjør. Artikkel 1 fant at flere barn ønsket å se sine foreldre mer enn de gjorde. Det blir også fortalt om barn som føler seg utenfor, og søker etter identitet og tilhørighet hos foreldrene sine (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 220). Slik som relasjonsretningen sier, er det viktig med kontakt med biologiske foreldre for å føle tilhørighet

og at de første relasjonene er viktige for barnets identitet (Haugli & Havik, 2010, s. 46). Samtidig mener relasjonsretningen at kontakt med biologiske foreldre er viktigere enn ivaretagelse av barnas behov (Haugli & Havik, 2010, s. 47). Antonovsky mente derimot at barn trenger på alle tidspunkt å få dekket sentrale behov for å støtte barn og unges utvikling mot stadig økende kompetanse, slik at de mestrer utfordringer som kan møte dem (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 55). Slik som det utviklingsstøttende tilknytningsprinsippet sier, skal barn som lever under omsorgssvikt og/eller ikke får tilstrekkelig utviklingsstøtte få dette, selv om det vil bety å bryte bånd mellom barn og foreldre (Bunkholdt, 2017, s. 46). Det vises at barn fremdeles ønsker samvær og å se sine biologiske foreldre til tross for negative opplevelser i samværene (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 223). Kvello (2012) sier at selv om barn søker sine biologiske foreldre og har en følelse av tilhørighet, vil det ikke nødvendigvis si noe om kvaliteten i tilknytningen til de biologiske foreldrene (Kvello, 2012, s. 117). Artikkel 3 viser at barna er sterkere tilknyttet sine fosterforeldre enn biologiske foreldre. Der de stolte mer på sine fosterforeldre og så på dem som mindre sårbare enn biologiske foreldre. Artikkel 3 fant også at barna hadde godt velvære om de opplevde sterk tilknytning til fosterforeldrene (Maaskant et al., 2015, s. 387-388). Funn i artikkel 3 kan henge sammen med Bowlbys indre arbeidsmodell, om hvor trygg eller utrygg omsorgsgiver fremstår ut ifra barnets erfaringer og hvilke erfaringer de kan vente seg av nærhet, trygghet og respons (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 64). Det kan også henge sammen med behovsretningen, der barn opplever at deres behov blir ivare tatt og skaper utvikling (Haugli & Havik, 2010, s. 46). I Artikkel 1 fant de at barna hadde behov for beskyttelse fra sine foreldre, men ikke klarte vise det (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 224).

4.2 Lojalitet

Barns lojalitet til sine biologiske foreldre er en del av den normale utviklingen. Lojaliteten vises ofte som et overveiende positivt bilde av sine foreldre, der barna vil vise at de er glade i dem, beskytte dem og vise omsorg (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 136). I artikkel 1 kan vi se at barna hadde stor lojalitet til sine biologiske foreldre, og jo flere begrensninger de fikk rundt samvær, jo større ble deres beskyttelse overfor foreldrene (Thørnblad & Skoglund, 2021, s. 220). Som et uttrykk i lojalitet til foreldre, kan barn lete etter feil i fosterhjemmet og sammenligne fosterforeldre sammen med biologiske foreldre (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 267). I artikkel 1 forteller en av de intervjuede:

.... Jeg ble bare mer overbeskyttende overfor foreldrene mine, liksom ... Siden jeg skjønnte ikke helt dette her med den rusen og sånn. Jeg trodde jo de (foreldrene) gjorde ALT for å komme til meg, ikke sant, og at det var DE – fosterforeldrene som stod i veien – og barnevernet da (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 220)

Derimot så viste artikkel 3 at det ikke var noen forskjell i lojaliteten barna hadde til sine fosterforeldre og biologiske foreldre, men at de hadde større tillit til sine fosterforeldre (Maaskant et al., 2015, s. 385-386). Dette kan være et resultat av lav respons og manglende mulighet for barna å gi utfyllende svar på spørsmålene (Maaskant et al., 2015, s. 390-391).

Lojaliteten barn har til sine foreldre, vil som regel være til stede til tross for hvilken omsorgskvalitet de får av sine foreldre. Hvis vi ser på Antonovskys modell om salutogenese, vil det være nødvendig at barn får dekket sine behov i utviklingen for å utvikle kompetanse og mestre utfordringer i oppveksten (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 54). Antonovsky mente at vanskelige oppvekstvilkår kan gjøre barn dårlig stimulert til å utvikle kompetanse på ulike områder, og i løpet av oppveksten vil det oppstå flere oppgaver som er viktig for barn å løse. For eksempel det å knytte seg til nye mennesker (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 55). Dette kan føre til at barna sliter med å se hva som er bra for dem og ikke, og dermed føre til at de opplever lojalitetskonflikter. Dette kan vi også se i eksempelet over fra artikkel 1, der det kan være liten forståelse i situasjonen barnet befinner seg i, der barnet kanskje ikke har bearbeidet det. Samtidig sier relasjonsretningen hvor viktig de aller første relasjonene er for barnets identitet, der de automatisk vil være lojale og tiltrukket til sine biologiske foreldre (Haugli & Havik, 2010, s. 46). Lojaliteten som blir vist i artiklene kan også henge sammen med barnas ønske å beskytte eget selv bilde og benekte for omsorgssvikt, fordi det betyr at de er lite verdt og fortjener den behandlingen de får (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 137).

I artikkel 2 vises det ikke til barnas synspunkter, og kommer derfor ikke direkte frem om det er lojalitetskonflikter til stede. De retter fokus mot at det uansett vil være fosterforeldre som er de barna skal skape relasjoner med, og at de biologiske foreldrene bare er noen barna skal ha kjennskap til (Gerds-Andresen, 2020, s. 139). Slik som relasjonsretningen sier, bør barna beholde relasjon til sine biologiske foreldre etter plassering, og bare da vil det være mulig å ta nytte av det nye omsorgsmiljøet, uavhengig om barnets fysiske eller psykiske behov blir ivaretatt eller ikke (Haugli & Havik, 2010, s. 47). I artikkel 1 (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 224) finner de ut at barnas lojalitet og godtrohet mot sine foreldre har ført til at de fortsatt ble utsatt for omsorgssvikt og risikable situasjoner ved samvær. Dette viser til at det ikke nødvendigvis er riktig at barn skal ha kontakt med sine biologiske foreldre, slik som relasjonsretningen uttrykker. Jeg tolker at i noen tilfeller kan kontakt med biologiske foreldre virke å ha mer negativ påvirkning på barnet enn å ikke ha noe kontakt. Det bør være et mål at

samværet skal legges opp slik at det støtter opp under barnets trivsel og utvikling, og ikke skade (Haugli & Havik, 2010, s. 20). Her må det også tas hensyn til hva som er det beste for barnet, som er noe som ofte endres over tid, og som må vurderes individuelt (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 32). Det oppstår også dilemma der barns mening om å ønske å se foreldrene sine skal tas hensyn til, samtidig som det må tas hensyn til deres beskyttelse (Skoglund og Thørnblad, 2021, s. 224)

4.3 Samværets påvirkning på barnet

4.3.1 Samvær som en belastning

Barn har etter FNs barnekonvensjon artikkel 9 nr. 3 rett på personlig kontakt med foreldre dersom de er atskilt, sett at dette er for barnets beste (Haugli & Havik, 2010, s. 27). Målet innenfor samvær vil være at barn i mest mulig grad oppnår trivsel og utvikling under samvær (Haugli & Havik, 2010, s. 20). Artikkel 2 fant at 8% av vedtakene i akuttssituasjoner hadde negativ påvirkning på barnet (Gerds-Andresen, 2020, s. 141). Følgende begrunnelser av negativ status blir nevnt:

«... Under samvær som har vært gjennomført strever mor med å lese guttens stress signaler, og han får ikke nødvendige pauser fra mor» (Gerds-Andresen, 2020, s. 144).

«Kvaliteten på samværene og reaksjonene (NN) viser på samværene, tilsier begrenset antall samvær. Med dagens samværsintervall, ukentlige samvær, fremstår omfanget av (gutt 4 år) reaksjoner som unødig stor belastning» (Gerds-Andresen, 2020, s. 144).

Et spørsmål som oppstår i samværsfastsettelse er hvordan barn og unge kan og bør beskyttes, og i hvilke tilfeller samvær ikke bør finne sted. Høyesterett sier at det ikke kan fastsettes samvær som utsetter barnet for «urimelig belastning» (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 223). Det å vurdere om samværet er belastende eller ikke for barnet kan være vanskelig. Vurderingen om det skal legges vekt på om barnets selv opplever det som belastende, eller hva omsorgspersoner rundt barnet observerer. Jeg vil tolke det som utfordrende å legge vekt på barns meninger i situasjoner som vedrører samvær. Grunnet lojaliteten de fleste barn har, vil barn som regel ønske samvær, og klarer ikke selv å se hvilke eventuelle belastninger og utviklingshemmende situasjoner det kan lede til. Slik som vi kan se i artikkel 1 mente de fleste informantene at samværene burde fungert annerledes, med mer regulering og hensiktsmessig innhold. Samværene viste å ikke være godt tilrettelagt og førte til flere alvorlige utfordringer (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 223). Men informasjonen gitt i artikkel 1 kom fra voksne mennesker,

som bodde i fosterhjem som barn. Med årene vil man ofte få tid til å bearbeide og forstå mer av innholdet i kontakten enn hva de gjerne gjorde da de var barn. Samtidig kommer det frem eksempler på hvordan samværet med foreldrene virket belastende. En av informantene fortalte:

.... jeg ble bortskjemt der (hos biologisk mor) og fikk gjøre hva jeg ville og var veldig sånn da, så jeg ble veldig påvirket av de periodene – Og mamma (fostermor/tante) sa jo også det at jeg måtte ha en liten måned etter at jeg kom hjem fra ferie før jeg var meg sjøl igjen. Og det tror eg på ... (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 222).

Historien over viser til hvordan barn kan bli påvirket av samvær, der emosjonelt stress og atferdsendringer kan vises. Jeg tolker det som at barn kan få for mye å forholde seg til, og med en ofte vanskelig oppvekst med manglende omsorg, kan samværene bli en arena for påminnelser og stress. En måte å prøve å forstå barns reaksjoner rundt foreldresamvær kan være barns motstandsressurser i å mestre utfordringer. Antonovsky mente at gjennom negative erfaringer kan det føre til små motstandsressurser, som gjør at visshet og tro på egne krefter og muligheter til å mestre utfordringer er dårlige. Barna kan være understimulert til å mestre utfordringer (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 55).

Det blir på den andre siden uttrykt i ett av vedtakene i artikkel 2 at hyppige samvær kan gjøre plasseringen mindre belastende for barnet (Gerds-Andresen, 2020, s. 141). Som relasjonsretningen sier, vil kontakt med biologiske foreldre være utviklingsstøttende og bidra til identitetsdannelse (Haugli & Havik, 2010, s. 46). Dette kan tolkes som at noen barn har behov for å vite hvordan foreldrene deres har det, slik at de kan finne en form for ro og trygghet i fosterhjemmet. Noen barn kan ha behov for en form for «godkjenning» av foreldre på at det er greit å knytte seg til det nye hjemmet. Quinton et al (1997) viste at kontakt med biologiske foreldre kan bidra til at barnet i mindre grad kan føle seg avvist eller anklaget for plasseringen, og at de enklere kan forstå hvorfor foreldrene ikke kan ta vare på dem.

4.3.2 Mangel på regulering i samværet

Artikkel 1 fant at det var utfordringer med å sette grenser eller å regulere samvær mellom foreldre og barn. Flere var i nære relasjoner, og det å hindre for eksempel en datter i å se barnet sitt var vanskelig (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 219). To av informantene fortalte:

Jeg tror nok hele min relasjon med foreldrene var usunn, at jeg egentlig burde vært skånet fra det. Jeg skulle ønske bestemor og bestefar ikke eksponerte meg for dem. Men så er det jo vanskelig når det er datteren, ikke sant. For at det var liksom – vi var en familie, liksom (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 219).

... Og så husker jeg det at hun ble skikkelig sint på meg. Hun hadde et kjede rundt halsen som hun rev av ... Og så drev hun og sparka og slo etter meg. Det husker jeg veldig godt... (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 219).

Samværene skal være formet slik at de støtter barns trivsel og utvikling, og ikke påfører dem skade (Haugli & Havik, 2010, s. 20). Som vi ser i hva informantene i artikkel 1 fortalte, var kontakten deres med foreldrene av mer negativ karakter, der barna uttrykte at deres fosterfamilie burde skånet dem mer fra samværene (Skoglund & Thørnblad, 2021). Det kan virke som at barnets beste ikke blitt belagt stor nok vekt. Dette kan støttes av artikkel 2 som viser til at det ikke er lagt hensyn til individuelle forhold ved barnets situasjon som underbygger om reguleringen av samvær er utviklingsfremmende for barnet. Reguleringen retter seg også mot teoretiske fremstillinger og rettspraksis, uten kjennskap til hvordan reguleringen kan påvirke barnet i positiv eller negativ form (Gerds-Andresen, 2020, s. 152). FN's barnekonvensjon artikkel 3 nr. 3 sier at barn atskilt fra sine foreldre har rett til å opprettholde personlig forbindelse og direkte kontakt med sine foreldre, men bare om dette er til deres beste (Haugli & Havik, 2010, s. 27). Slik som Bowlbys indre arbeidsmodeller sier, vil barn hente inn forventinger, forestillinger og følelser av den omsorgen de mottar (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 56). Dårlig omsorg under samvær med foreldre kan gjøre at barn erfarer at de ikke er nok verdt, og at de lærer mistillit til seg selv og andre mennesker. Denne modellen kan vise hvordan samværene kan påvirke barnet til å tvile på seg selv (Bunkholdt & Kvaran, 2008, s. 64). Bowlbys teori kan knyttes opp mot funn i artikkel 3. Barna rapporterte at de så på sine fosterforeldre som mer psykologisk til stede enn de biologiske foreldrene, og de opplevde at biologiske foreldrene var mer sårbare enn fosterforeldrene (Maaskant, 2015, s. 287-288). Ved gjentatte dårlige erfaringer rundt samvær med dårlig regulering, kan den helhetlige opplevelsen påvirke hvordan barna ser på sine biologiske foreldre sammenlignet med deres fosterforeldre. Gardner (1996) sier at fosterbarn i stabile fosterhjem har flere muligheter og ser på fosterforeldrene som viktige omsorgspersoner som de føler seg nærmest. Er forholdet her bra, vil barnet også ha det bra (Maaskant, 2015, s. 390).

4.3.3 Manglende kunnskap

Et mål i barns utvikling vil være å støtte barn og unge mot stadig økende kompetanse, slik at de mestrer utfordringer som kan oppstå (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 54). I følge Antonovsky vil et barn som ikke klarer forstå mening og sammenheng, ha vansker med å møte utfordringer og mestre dem (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 55).

I mine funn har jeg sett at flere barn hadde manglende kunnskaper rundt situasjonen de var i, og hvorfor de var i fosterhjem. Skoglund & Thørnblad fant at flere av de intervjuede forstod ikke alvoret eller konsekvensene i foreldrenes livsførsel, der de først som voksne skjønnte alvoret i situasjonene (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 222). Den manglende kunnskapen kan også påvirke barnets indre arbeidsmodell. Et barn som ikke forstår eller vet hva deres situasjon innebærer, vil kanskje heller ikke vite hva de kan vente seg av respons og nærhet av sine biologiske foreldre. Dette kan gi barnet dårlige erfaringer som kan påvirke deres selvbilde (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 56). Vi kan også knytte funn om manglende kunnskaper til teorien til Antonovsky. Barn som mangler kunnskaper og forståelse rundt situasjonen de er i, vil i mindre grad være i stand til å begripe, håndtere og bearbeide situasjonen (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 55). Ved mangel på å forstå situasjonen kan det føre til uforutsigbarhet, der barna utvikler små motstandsressurser som kan føre til at barna blir overveldet og fortvilet i andre oppgaver som oppstår (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 54). Artikkel 1 fant at flere barn ikke forstod at foreldrene slet med blant annet rusmisbruk og at dette var årsaken til plasseringen. Barna gjorde alt de kunne for å komme i kontakt med foreldrene, men endte heller opp med å bli eksponert for dette miljøet og ruser seg med foreldrene som voksne (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 220).

Derimot så viste det seg i artikkel 1 at de barna som fikk informasjon fra sine fosterforeldre om de biologiske foreldrenes situasjon, hadde en større trygghet og ro enn de barna som ikke fikk det (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 224). For eksempel fravær rundt samvær har blitt tolket som at foreldre ikke ønsket å se dem (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 222).

Jeg tolker at barns manglende kunnskaper rundt foreldrenes livssituasjon kan skape utfordringer i balansen mellom beskyttelse av barnet og barnets beste. Det er ønskelig å skjerme barn fra informasjon som kan være vanskelig for dem å høre, samtidig som barn skal ha rett til å få informasjonen om deres situasjon. Ved å skåne barn fra deltakelse kan man risikere at barnet utvikler u hensiktsmessige strategier for å håndtere den situasjonen de er en del av (Ellingsen et al, 2014, s. 122). Artikkel 1 fant spørsmål om vektlegging av barns ønsker og vurderinger la for stort ansvar på barna det gjaldt, og hva slags informasjon barn bør få om deres livssituasjon som avgjør samværet (Skoglund & Thørnblad, 2021, s. 224). Samtidig sier Antonovsky hvor viktig det er med struktur, tydelighet, sammenheng og tydelig informasjon. Uten dette kan det føre til kaos, uorden og uforklarlighet. En sterk forståelse vil skape forutsigbarhet (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 54-55). Det vil være nødvendig å vurdere hvert enkelt barn, og hvilken

informasjon som er forsvarlig å dele, med tanke på barnets beste, alder, utvikling og modning (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 28).

Artikkel 3 belyser hvordan barna følte at de lettere kunne komme til sine fosterforeldre og hadde stor tillit til dem (Maaskant et al, 2015, s. 388). Dette kan tolkes som at fosterforeldrenes rolle i å gi viktig informasjon som de mener barnet mestrer, kan styrke tillit og gjøre det enklere for barnet å bli trygge på dem. Med utgangspunkt i Antonovskys modell kan det virke som at barn har best av å få informasjon om foreldres livssituasjon for å bedre klare skape en forståelse i hvorfor det er slik som det er, og deretter klare håndtere og bearbeide situasjonen. Dette vil igjen bidra til at barna kan danne gode motstandsressurser som kan hjelpe dem håndtere fremtidige situasjoner på en bedre måte, samt danne et positivt selvbilde som sier at «dette får jeg til» (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 54-55).

5.0 Avslutning

Min problemstilling var: hvilke utfordringer knyttet til samvær mellom barn og foreldre belyses i forskningslitteraturen?

Jeg har utforsket utfordringer knyttet til foreldresamvær. Det har også gitt innsikt i samværets påvirkning og hvilke endringer som kan gjøres. Det jeg sitter igjen med etter min oppgave er at det er lite forskning knyttet til utfordringer i samvær mellom barn og foreldre. Forskningen baserer seg i hovedsak på juridiske rettigheter og viktigheten av foreldresamvær. Barns synspunkter og erfaringer på samvær har ofte blitt basert på hva voksne som ikke har vokst opp i fosterhjem mener. Dette gjør det vanskelig å gi et konkret svar på hvilke utfordringer samvær kan føre til. Men det jeg sitter igjen med etter mine funn i oppgaven er at utfordringene som kan oppstå rundt foreldresamvær er komplekse og mangfoldige. Det er viktig å påpeke at hver familie og situasjon er ulike, og dette vil påvirke hva som tolkes som en utfordring i samvær og ikke. Det noen opplever som en utfordring i samvær, trenger nødvendigvis ikke være en utfordring for andre.

De utfordringene jeg har funnet i min oppgave er knyttet til tilknytning, biologisk tilhørighet, belastninger, regulering og informasjonsdeling. Oppsummerende viste forskningen at utfordringene i samvær var at barnas tilknytning og biologisk tilhørighet til biologiske foreldre var sterk, men at det da føre til at barna ikke ble beskyttet eller så at kontakten med foreldrene ikke var til deres beste. Samtidig kan dette føre til at barnets behov ikke blir dekket. Dette ses også i barnas sterke lojalitet til sine foreldre, som påvirker samværene ved at barn fortsatt blir utsatt for omsorgssvikt eller risikable situasjoner. Det vises til at samvær ikke er godt nok regulert og hensiktsmessige. Reguleringen blir i stor grad rettet mot teoretisk rettspraksis, der det ikke kommer tydelig frem hvordan reguleringen av samvær påvirker barnet positivt eller negativt. De fleste barn hadde liten innsikt i situasjonen de befant seg i, der de ikke forstod hvorfor de bodde i fosterhjem. Den manglende kunnskapen har ført til at flere barn får negative opplevelser i samvær fordi de ikke forstår hvorfor foreldrene oppfører seg slik som de gjør. Disse utfordringene må ses i lys av at barn er ulike, og det vil kreves en skjønnsvurdering i regulering av samvær.

Som barnevernspedagog er det stor sannsynlighet for at man vil møte på temaet i arbeidslivet. Og da er det spesielt viktig å ha kunnskaper rundt alle sidene ved foreldresamvær. Jeg har

gjennom refleksjon rundt temaet fått en utvidet forståelse og kunnskap rundt utfordringer knyttet til foreldresamvær. Samtidig som dette har skapt spørsmål om hvorfor det ikke forskes nok på utfordringer knyttet til samvær hos fosterbarn. Med dette ønsker jeg at utfordringer skal belyses på samme måte om de gode sidene ved foreldresamvær gjør. Dette fordi man på best mulig måte vil legge til rette for samvær som er best mulig for barn i fosterhjem, og at det skal bidra til at hvordan reguleringen og fastsettelsen av samvær fungerer.

Litteraturliste

- Antonovsky, A. (2012). *Helsens mysterium: den salutogene modellen*. Gyldendal akademiske
- Aveyard, H. (2019). *Doing a literature review in health and social care: a practical guide* (fourth edition). Open university press
- Baugerud, G. A., Augusti, E-M., & Melinder, A. (2008). *Plassering i regi av barnevernet*. Nasjonalt bibliotek for barnevern og familievern. https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Plassering_i_regi_av_barnevernet.pdf
- Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100/kap4#kap4>
- Bergman, A-S., & Sandahl, C. (2020). *Umgänge ur barnens perspektiv: erfaringheter av kontakt med anhöriga för barn som bor i familjehem*. (FoU Södertön nr 175/20). Centrum för socialt arbete – CESAR. ***65 sider**
- Boyle, C. (2017). What is the impact of birth family contact on children in adoption and long-term foster care? A systematic review. *Wiley subscription Services, Inc*, 22(1), 22-33. <https://doi.org/10.1111/cfs.12236> ***10 sider**
- Bufdir. (2020, 9. mars). *Barn i fosterhjem*. Hentet 1. mars 2022 fra https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barnevernet/barn_i_fosterhjem/
- Bunkholdt, V., & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal
- Bunkholdt, V. (2017). *Fosterhjemsarbeid: fra rekruttering til tilbakeføring* (4. utgave). Gyldendal.
- Bunkholdt, V., & Sandbæk, M. (2008). *Praktisk barnevernsarbeid* (5. utgave). Gyldendal. ***Kapittel 2,3, 5, 7, 9, 10 og 11, 206 sider**

- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utgave). Gyldendal. ***Kapittel 1, 2 3, 10, 11 og 12, 85 sider**
- Ellingsen, I. T., Schjelderup, L., & Omre, C. (2014). Barn og unges medvirkning i barnevernet. I I. T. Ellingsen., & R. S. Østerhaug (red.), *Barneverns brennpunkt: beslutningsgrunnlag og beslutninger* (s. 115-133). Universitetsforlaget
- Evenshaug, O., & Hallen, D. (2001). *Barne- og ungdomspsykologi* (4 utgave). Gyldendal. ***Kapittel 9, 11 og 12, 52 sider**
- Fanshel, D., & Shinn, E.B. (1980). Child Abuse and Neglect. *Elsevier Ltd*, 4(4), 294-294. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(80\)90053-8](https://doi.org/10.1016/0145-2134(80)90053-8)
- Forente Nasjoner. (1989). FNs konvensjon om barns rettigheter. (20-11-1989 nr 1 Multilateral). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_8#KAPITTEL_8
- Gerdts-Andresen, T. (2020). Fastsettelse av samvær ved omsorgsovertakelse: en analyse av hvordan fylkesnemnda begrunner sin utmåling. *Tidsskrift kritisk juss*, 46(2), 125-153. <https://doi.org/10.18261/ISSN.2387-4546-2020-02-05> ***28 sider**
- Hagen, T. & Rønbeck, K. (2011) Står det biologiske prinsipp for fall? *Det biologisk prinsipp i barnevernloven og barneloven – noen forskjeller*, 50(8), 491–499. ***9 sider**
- Halvorsen, T. (2018). Glimt av tilknytningens historie. *Tidsskrift Norges barnevern*, 95(1), 50-69. <https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2018-01-05> ***19 sider**
- Havik, T., & Moldestad, B. (2003). Etter plasseringen: samvær og samarbeid. I E. Backe-Hansen (red.), *Barn utenfor hjemmet: flytting i barnevernets regi* (s. 110-126). Gyldendal. ***Kapittel 5, 16 sider**
- Honneth, A. (2008). *Kamp om anerkjennelse: om de sosiale konfliktenes moralske grammatikk*. Pax Forlag ***60 sider**

- Haugli, T. & Havik, T. (2010). *Samvær i barnevernsaker: psykologiske og juridiske vurderinger*. Kopinor ***157 sider**
- Kvello, Ø. (2012). *Tidlig barneverninnsats med utgangspunkt i tilknytningsforskning*. Norges barnevern. Tidsskriftet Norges barnevern, 89(3), 116-134. ***18 sider**
- Lindboe, K. (2012). *Barnevernrett* (6. utgave). Universitetsforlaget
- Maaskant, A.M., Rooji, F.B., Bos, H, M.W., & Hermanns J, M.A. (2015). The wellbeing of foster children and their relationship with foster parents and biological parents: a child's perspective. *Journal of Social Work Practice*, 30(4), 379-395. <https://doi.org/10.1080/02650533.2015.1092952> ***16 sider**
- NOU 2016: 16. (2016). *Ny barnevernslov: sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon Informasjonsforvaltning. <https://www.regjeringen.no/contentassets/53164b1e70954231b2a09d3fdec1888b/nou/pdfs/nou201620160016000dddpdfs.pdf> ***10 sider**
- Pettersen, N. I. (2016, 25. januar). Samvær til glede for barn. *Fontene*. <https://fontene.no/fagartikler/samvar-til-glede-for-barn-6.47.321188.6fd1958dcf> ***4 sider**
- Quinton, D., Rushton, A., Dance, C., & Mayers, D. (1997). Contact between Children Placed away from Home and their Birth Parents: Research Issues and Evidence. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 2(3), 293-413. <https://doi.org/10.1177/1359104597023007> ***20 sider**
- Reinecker, L., & Jørgensen, P. S. (2013). *Den gode oppgaven: håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole* (2. utgave).

- Skivenes, M. (2009). *Kontakt med biologisk familie etter adopsjon i barnevernet – til barnets beste?* *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 7(3), 134-155. <https://doi.org/10.18261/ISSN0809-9553-2009-03-02> ***21 sider**
- Skoglund, J., & Thørnblad, R. (2021). Problemer med foreldresamvær i barnevernet – unge voksnes fortellinger. *Tidsskrift Norges barnevern*, 98(3), 210-228. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2021-03-05> ***18 sider**
- Statistisk Sentralbyrå (2020), 11600: barn 0-22 år med plasseringstiltak, etter region, omsorgs-/hjelpetiltak, alder, statistikkvariabel, år og plasseringstiltak (datasett). Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11600/>
- Tabu, N. (1984). Assessing the impact of Goldstein, Freud, and Solnit's proposals: an introductory overview. *Review of Law and Social Change*, 485(13), 485-494 https://socialchangenyu.com/wp-content/uploads/2017/12/Nadine-Taub_RLSC_12.3.pdf
- Tetzchner, V.S. (2012). *Utviklingspsykologi* (2. Utgave). Gyldendal.
- Ulvik, O. S. (2003). Penger, kjærlighet og arbeid: et kulturpsykologisk perspektiv på fosterforeldreskap. I E. Backe-Hansen (red.), *Barn utenfor hjemmet: flytting i barnevernets regi* (s. 167-183). Gyldendal. ***kapittel 8, 16 sider**

Selvvalgt pensum: 830 sider